

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก*

Factors affecting on breastfeeding in the first-time teenage postpartum mothers

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ

Journal of Nursing Science & Health

ปีที่ 41 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) 2561

Volume 41 No.4 (October-December) 2018

มาลีวัล เลิศสาครศิริ ค.ศ.** ชะบา คำปัญโญ พย.ม.***

Maleewan Lertsakornsiri Ph.D* Chaba Khampunyo MS.N**

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้เป็นแบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยทำนาย การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก กลุ่มตัวอย่างคือมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกหลังคลอด 2-3 วัน โรงพยาบาลเลิดสิน และโรงพยาบาลสมุทรสาครจำนวน 120 คน เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล การรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้และเจตคติ ต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พฤติกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติไคสแควร์ สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นต้น

ผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองและการสนับสนุนของ ครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .328, .449$ และ $.642$) ตามลำดับ การรับรู้สมรรถนะของตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวสามารถทำนายพฤติกรรมเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มารดาวัยรุ่นหลังคลอด

Abstract

This study was predictive correlational research. The purpose of this study was to study relationships and predictors of breastfeeding in the first-time teenage postpartum mothers. The sample were 120 the first-time teenage postpartum mothers during 2-3 days after delivery in Lerdsin Hospital and Samutsakorn Hospital. The samples were selected by purposive sampling. The research instrument was a questionnaire consisting of personal data, self-efficacy knowledge and attitude toward breastfeeding, family support in breastfeeding, and behavior in breastfeeding. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, chi-square, Pearson's product moment correlation coefficient and stepwise multiple regression.

The results indicated that the attitude toward breastfeeding, perceived self-efficacy and family support were statistically significant at the moderate level relationships with the behavior of breastfeeding at $p < .01$ ($r = .328, .449$ and $.642$, respectively). Perceived self-efficacy and family support were prediction of breastfeeding behavior at $p < .01$ ($r = .449$ and $.642$, respectively).

keywords: breastfeeding, teenage postpartum mothers

*This study was supported by Saint Louis College

**Associate Professor, Faculty of Nursing, Saint Louis College, Corresponding Author.

***Head nurse of OBS-GYN, Saint Louis Hospital.

บทนำ

นมแม่เป็นอาหารสำหรับทารกที่ดีที่สุด ทำให้ทารกมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดี องค์การอนามัยโลก และองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติให้คำรับรองในเรื่องประโยชน์ของนมแม่ จึงแนะนำให้แม่ทั่วโลกเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน จากนั้นจึงเริ่มอาหารเสริมตามวัยควบคู่กับนมแม่จนบุตรอายุ 2 ปี หรือมากกว่านั้น¹ เนื่องจากในน้ำนมแม่มีเอ็นไซม์และแอนติบอดีที่คอยซ่อมแซมสุขภาพ ซึ่งจะกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายทารก สร้างภูมิคุ้มกันโรค เช่น ภูมิคุ้มกันการติดเชื้อของทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และป้องกันการเกิดโรคมะเร็งลำไส้² มีความสำคัญต่อการพัฒนาสมอง รวมถึงการพัฒนาทางด้านอารมณ์และจิตใจของทารก ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างแม่ลูก³ นอกจากนี้ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังมีประโยชน์ต่อสุขภาพของมารดา เช่น ลดอุบัติการณ์การตกเลือดหลังคลอด ช่วยขับน้ำคาวปลา ทำให้ร่างกายมารดากลับคืนสู่สภาพก่อนการตั้งครรภ์เร็วและรูปร่างดี ลดความเสี่ยงต่อการเกิด มะเร็งรังไข่ มะเร็งเต้านม มะเร็งเยื่อบุโพรงมดลูก รวมทั้งลดภาวะกระดูกพรุน⁴ และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังสะดวก สบาย ประหยัดรายจ่ายครอบครัว แม้ทุกฝ่ายจะเล็งเห็นประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังน้อย 6 เดือน แต่อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังค่อนข้างน้อย จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พบแม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ล้วนถึง 6 เดือนมีร้อยละ 23 แม่ที่สามารถให้นมแม่ได้ถึง 1 ปี มี ร้อยละ 33 แม่ที่สามารถให้นมลูกได้ถึง 2 ปีมีร้อยละ 16⁵ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มเสี่ยงจะเกิดปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากการศึกษาพบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รวมทั้งระยะเวลาในการให้นมของมารดาวัยรุ่นสั้นกว่ามารดาในกลุ่มอื่น ๆ และมีมารดาวัยรุ่นเพียงร้อยละ 17

เท่านั้นที่ให้นมแม่ต่อเนื่องจนถึง 6 เดือน⁶ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดความรู้ซึ่งยังไม่มีความพร้อมในการเป็นมารดาขาดความมั่นใจในตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความวิตกกังวล คิดว่ามีน้ำนมน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของทารก จึงต้องการเลี้ยงทารกด้วยนมผสมแทน รู้สึกอายในการที่จะให้นมบุตรในที่สาธารณะ และมองการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นอุปสรรคหรือปัญหาต่อตัวเองอย่างมาก นอกจากนี้มารดาวัยรุ่นยังรู้สึกเหนื่อยไม่ได้พักผ่อนจากการให้นมทารก และรู้สึกไม่สุขสบายจากการเจ็บหัวนมขณะให้นมทารก อีกทั้งมีพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ถูกต้อง⁶

จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ขึ้นอยู่หลายปัจจัยทั้งในส่วนปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม ดังเช่น อายุ ความรู้ เจตคติ การรับรู้สมรรถนะในตนเอง ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การทำงาน การสนับสนุนจากครอบครัวและการสนับสนุนจากพยาบาล⁷⁻¹⁰ อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ส่วนใหญ่จะเน้นในกลุ่มมารดาทั่วไป ยังขาดความเข้าใจพฤติกรรมและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังในกลุ่มมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรคนแรก ซึ่งมีความแตกต่างจากมารดาในกลุ่มอื่น ทั้งด้านพัฒนาการและความต้องการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ความรู้ และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเอง และปัจจัยครอบครัวเกี่ยวกับการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก โดยตัวแปรความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และปัจจัยด้านครอบครัวเกี่ยวกับการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

2. ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่ หลักปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การบีบเก็บและรักษาน้ำนม วัดได้จากแบบทดสอบความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีความเชื่อ ความพอใจ ความรู้สึกนึกคิดเฉพาะบุคคลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วัดได้จากแบบประเมินเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การที่มารดาวัยรุ่นหลังคลอด

ตัดสินใจว่าตนเองมีความสามารถพอที่จะจัดการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามที่ได้ออกแบบไว้ โดยต้องคำนึงถึงทักษะที่มีอยู่และตัดสินใจว่ามารดาวัยรุ่นหลังคลอดสามารถทำอะไรได้ และจะนำทักษะใดมาใช้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ วัดได้จากแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง การรับรู้ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัวในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย การสนับสนุน 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางด้านการประเมิน การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร สิ่งของ เงินหรือแรงงาน วัดได้จากแบบประเมินการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หมายถึง มารดาวัยรุ่นหลังคลอดปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเต็มเวลาที่อยู่โรงพยาบาล 2-3 วันหลังคลอด ในด้านทำอุ้มลูกให้ดูดนม การให้ลูกอมและดูดนมจากเต้า การจับทารกเร็ว เป็นต้น วัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก ซึ่งแนวคิดการรับรู้สมรรถนะของตนเองของ Bandura¹¹ ที่กล่าวถึง การเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเรานั้น ส่วนใหญ่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ ตัวแบบสามารถถ่ายทอดได้ทั้งความคิด การแสดงออกได้พร้อมๆ กัน การรับรู้สมรรถนะของตนเองจึงมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ดังการศึกษาที่พบว่า ผลของการส่งเสริมการรับรู้

ความสามารถของตนเองทำให้มารดาที่มีบุตรคนแรก มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงขึ้น เกิดความมั่นใจ ในความสามารถของตนเองที่จะแสดงพฤติกรรมเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ และปัจจัยที่สามารถทำนายการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ในมารดาหลังคลอดบุตร คนแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุ ความรู้ เจตคติ การรับรู้สมรรถนะในตนเอง การสนับสนุนจาก สามีหรือญาติ และการสนับสนุนจากพยาบาล สามารถ ร่วมกันทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ในการเลี้ยงลูก ด้วยนมแม่ของหญิงตั้งครรภ์แรก ที่มีการสร้างทัศนคติ บวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของครอบครัว และส่งเสริมการรับรู้ความสามารถใน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สามารถเพิ่มความตั้งใจในการ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้¹² การวิจัยนี้ ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน ความรู้และ เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการรับรู้ สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัจจัย ด้านครอบครัว ได้แก่ การสนับสนุนของครอบครัวใน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่จะมีผลต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา แบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (predictive correlational research design)

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาวัยรุ่นครรภ์แรก ที่แผนกหลังคลอด โรงพยาบาลเลิดสินและโรงพยาบาล สมุทรสาคร เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 120 คน โดยมีเกณฑ์ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (inclusion criteria) ดังนี้ มารดาหลังคลอดบุตรคนแรก ภายใน 2-3 วัน ที่มีอายุ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 19 ปี ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเต้านม

และหัวนม สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ รวมถึงไม่มี ข้อจำกัดหรือความยุ่งยากในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น มารดาเป็นโรคเอดส์ วัณโรคปอดในระยะติดต่อ ทารกแรกเกิดไม่มีภาวะแทรกซ้อน เช่น เพดานโหว่ มีปัญหาาระบบทางเดินหายใจต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ เป็นต้น รวมถึงได้รับความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้สูตรของธอร์นไดค์¹³ ดังนี้ $n = 10k + 50$ โดย n = จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อ 1 ตัวแปร k = จำนวนตัวแปรอิสระ ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน ตัวแปรอิสระเท่ากับ 7 ได้แก่ อาชีพ รายได้ สถานที่ ทำงาน ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเอง และการสนับสนุนของ ครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการแทนค่า ในสูตรจะได้กลุ่มตัวอย่าง $n = (10 \times 7) + 50 = 120$ คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก โรงพยาบาลละ 60 คน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัย พิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลโดยชี้แจงรายละเอียดของ วัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการ ทำวิจัย โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วม การวิจัยด้วยตนเองตามความสมัครใจและได้รับการ ยินยอมจากบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง การตอบ หรือไม่ตอบแบบสอบถาม และการรักษาความลับของ ผู้ให้ข้อมูล ผู้ยินยอมได้เซ็นยินยอมในแบบฟอร์ม การยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (consent form) และได้รับการ พิจารณาผ่านจริยธรรมโดยคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบัน เลขที่รับรอง E. 045/2560 ณ วันที่ 11 สิงหาคม 2560

เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วยอายุ การศึกษา อาชีพ สถานที่ทำงาน รายได้ของครอบครัว ความต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ความคาดหวังและระยะเวลาที่วางแผนจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว

ส่วนที่ 2 การรับรู้สมรรถนะของตนเองที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของเชอร์เรอร์ (Sherer) และคณะ¹⁴ ประกอบด้วยข้อคำถาม 17 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบ เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1-5) จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลโดยแบ่งระดับจากคะแนนเฉลี่ยที่ได้เป็น 5 ระดับ¹⁵ คะแนนเฉลี่ย 1.00 -1.80 หมายถึง การรับรู้สมรรถนะของตนเองระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61- 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41- 4.20 หมายถึง ระดับมาก และคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นแบบทดสอบปรนัยที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่ หลักปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การบีบเก็บและรักษาน้ำนม จำนวน 15 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 15 คะแนน ระดับคะแนน 1-5 หมายถึงมีความรู้้น้อย คะแนน 6-10 หมายถึง มีความรู้ปานกลาง และคะแนน 11-15 หมายถึง มีความรู้มาก

ส่วนที่ 4 เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ที่ชื่อว่า Iowa Infant feeding Attitude Scale (IIFAS)¹⁶ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบ เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1-5) จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง การแปลผลโดยแบ่งระดับจากคะแนนเฉลี่ยที่ได้เป็น 5 ระดับ เช่นเดียวกับการรับรู้สมรรถนะของตนเอง

ส่วนที่ 5 การสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คณะผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบสัมภาษณ์แรงสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากครอบครัว ตามแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของ

House¹⁷ จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านการประเมินคุณค่า ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากร รวม 20 ข้อ ที่มีความหมายในด้านบวกทั้งหมด ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ (1-5) จากไม่เคยปฏิบัติถึงปฏิบัติเป็นประจำ การแปลผลโดยแบ่งระดับจากคะแนนเฉลี่ยที่ได้เป็น 5 ระดับ¹⁵ คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวน้อยมาก คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง น้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ดี และคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ดีมาก

ส่วนที่ 6 พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ขณะที่อยู่โรงพยาบาล 2-3 วันหลังคลอด ในด้านทำอุ้มลูกให้ดูดนม การให้ลูกอมและดูดนมจากเต้า การจับทารกเรอฯ จำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามเชิงบวก ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ (1-5) จากไม่เคยปฏิบัติถึงปฏิบัติเป็นประจำ การแปลผลโดยแบ่งระดับจากคะแนนเฉลี่ยที่ได้เป็น 5 ระดับ¹⁵ คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่น้อยมากเกือบไม่ได้ปฏิบัติ คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง น้อย คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ดี และคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีมาก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้รับการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรง (content validity index: CVI) เท่ากับ .80 และนำไปทดลองใช้กับมารดาวัยรุ่นครรภ์แรก พักฟื้นอยู่ในแผนกหลังคลอด โรงพยาบาลกลาง จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างหาความเที่ยงได้ดังนี้

1) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยวิธีคูเดอร์ (Kuder Richardson method) ใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .79

2) ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ดังนี้ แบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ .89 แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะของตนเองเท่ากับ .81 แบบวัดเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ .78 และแบบประเมินการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลจากมารดาวัยรุ่นครั้งแรกแผนกหลังคลอด โรงพยาบาลเลิดสินและโรงพยาบาลสมุทรสาคร ระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม-1 ธันวาคม 2560 ภายหลังที่กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้ว คณะผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ ได้แบบสอบถามสมบูรณ์ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 120 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคล คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้สมรรถนะของตนเอง การสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

2) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน) กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ได้จัดกลุ่มคะแนนเฉลี่ยในระดับดี ปานกลาง และน้อย โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square test)

3) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

(Pearson's product moment correlation coefficient)

4) วิเคราะห์หาความสามารถในการทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกจากตัวแปรการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression)

ผลการวิจัย

ลักษณะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 19 ปี ร้อยละ 41.70 (50 คน) รองลงมาร้อยละ 37.50 (45 คน) อายุ 17-18 ปี ต่ำสุดอายุ 13-14 ปี ร้อยละ 3.3 (4 คน) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 43.30 (52 คน) เป็นแม่บ้านร้อยละ 31.70 (38 คน) รองลงมาร้อยละ 25.8 (31 คน) เป็นนักเรียน/นักศึกษา รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่ 5,001-10,000 บาท/เดือนคิดเป็นร้อยละ 60.00 (36 คน) วางแผนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมากกว่า 6 เดือนคิดเป็นร้อยละ 55.00 (66 คน) การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 การสนับสนุนของครอบครัวอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 สำหรับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นครั้งแรกคะแนนเฉลี่ยสูงสุดระดับดีมากเท่ากับ 4.25 คือ ลูกดูนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำ นมผสมหรืออาหารอื่น ๆ รองลงมาระดับดีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 คือ นำนมเหลือทิ้งที่ออกในช่วงแรกได้ให้ลูกดูด และเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 2.55 อยู่ในระดับน้อย คือ แม่หลังคลอดสวมใส่เสื้อยกทรงไว้เพื่อบรรเทาอาการปวดและถ่วงเต้านม ทั้งนี้พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกที่โรงพยาบาลเลิดสิน โรงพยาบาลสมุทรสาครและโดยรวม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86, 3.30 และ 3.58 ตามลำดับอยู่ในระดับดีและปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก (n=120)

กลุ่มตัวอย่าง	พฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ
มารดาวัยรุ่นหลังคลอด โรงพยาบาลเลิดสิน	3.86	.70	ดี
มารดาวัยรุ่นหลังคลอด โรงพยาบาลสมุทรสาคร	3.30	.69	ปานกลาง
มารดาวัยรุ่นหลังคลอด โดยรวม	3.58	.75	ดี

ปัจจัยส่วนบุคคล (อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก ส่วนเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง

กับพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .328, .449$ และ $.642$) ตามลำดับ แต่ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้และเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก (n=120)

ตัวแปร	พฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
ความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.167
เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	.328**
การรับรู้สมรรถนะของตนเอง	.449**
การสนับสนุนของครอบครัว	.642**

* $p < .05$, ** $p < .01$

การสนับสนุนของครอบครัวและการรับรู้สมรรถนะของตนเองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 โดยการสนับสนุนของครอบครัวเป็นตัวแปรแรกที่ถูกเลือกเข้าในสมการทำนาย สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ร้อยละ 41.3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001 ตัวแปรที่ถูกเลือกเข้าในสมการทำนายเป็นอันดับที่ 2 คือ การรับรู้สมรรถนะของตนเอง ซึ่งสามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพิ่มขึ้นเป็น

ร้อยละ 46 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 การสร้างสมการทำนายพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก (PBF) พบว่าสัมพันธ์การถดถอย (b) แต่ละค่าของตัวทำนายที่ถูกเลือกเข้าในสมการทำนาย คือ การสนับสนุนของครอบครัว (FAP) และการรับรู้สมรรถนะของตนเอง (SEF) ซึ่งมีค่าคงที่ (a) เท่ากับ .538 ดังตารางที่ 3 ดังนั้นสมการทำนายพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก ดังนี้

$$\hat{Y}(PBF) = .538 + .537(FAP) + .254(SEF)$$

ตารางที่ 3 ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก
(n=120)

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	อันดับที่	ตัวแปรทำนาย	R ²	R ² change	F change	b	Beta	t
พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	1.	การสนับสนุนของครอบครัว	.413	.413	82.903	.537	.551	7.482***
ด้วยนมแม่	2.	การรับรู้สมรรถนะของตนเอง	.460	.047	10.286	.254	.236	3.207**

*p< .05, **p< .01, ***p< .001

constant (a) = .538

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล (อาชีพ รายได้ สถานที่ทำงาน) และความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้จากการศึกษาไม่มากนัก ซึ่งการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพเป็นแม่บ้าน และพึ่งพารายได้จากบุคคลอื่นในครอบครัว นอกจากนี้ด้วยระยะเวลา 2-3 วันแรกหลังคลอดที่มารดาขึ้นอยู่กับสถานการณืที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง รวมทั้งมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกยังขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต้องอาศัยระยะเวลาเรียนรู้ จึงส่งผลให้ปัจจัยเหล่านี้ไม่มีผลต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้จะแตกต่างจากการศึกษาของจำพร วงษ์ทรัพย์ทวี¹⁸ ที่พบว่า มารดาที่ไม่ได้ทำงาน หรือเป็นแม่บ้านสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว 6 เดือนได้สำเร็จมากกว่ามารดาที่ทำงานในสถานประกอบการ 7.410 เท่า

อย่างไรก็ตามพบว่าเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การรับรู้สมรรถนะของตนเองและการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรภ์แรก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากเจตคติ เป็นเรื่องของความคิด ความเข้าใจ และการยอมรับของแต่ละบุคคลโดยมีผลต่อการตัดสินใจในการที่จะปฏิบัติหรือไม่ ถ้ามารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็มีแนวโน้มในการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมผสม แต่หากมารดาวัยรุ่นหลังคลอดมี

เจตคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็มีแนวโน้มในการตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ง่าย เจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความรู้และความเชื่อของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด แบบอย่างการสนับสนุนและเจตคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของครอบครัว ซึ่งมีทั้งด้านตัวมารดาวัยรุ่นหลังคลอดเอง คนในสังคม เพื่อนร่วมงานและครอบครัวทั้งด้านบวกและด้านลบ¹⁹ เจตคติอาจเกิดจากการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากบุคลากรทีมสุขภาพ ครอบครัวและสังคม สื่อต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด ซึ่งก่อให้เกิดเจตคติทั้งทางบวกและทางลบ เจตคติทางบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การที่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดรู้ว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุตร มารดาวัยรุ่นหลังคลอดก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มากกว่ามารดาที่มีเจตคติทางลบ⁴ สำหรับมารดาวัยรุ่นหลังคลอดที่มีเจตคติทางลบ เช่น การที่มารดาคิดว่าเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แล้วจะทำให้เต้านมหย่อนยาน ไม่สวยงาม ไม่ดีดูดี เป็นภาระต่อตนเอง และอายุที่จะต้องให้นมในที่สาธารณะ มารดาวัยรุ่นหลังคลอดก็มักตัดสินใจที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยนมผสม สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ สถานที่ฝากครรภ์ ลำดับลูก ทศนคติและประสบการณ์การเลี้ยงลูก และสิ่งสนับสนุน ได้แก่ ครอบครัว²⁰

การรับรู้สมรรถนะของตนเองมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

สุขภาพ ซึ่งเกิดจากการสังเกตตัวแบบ โดยตัวแบบสามารถถ่ายทอดได้ทั้งความคิด การแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่มีมารดาวัยรุ่นหลังคลอดได้รับความรู้ และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากการให้คำแนะนำและสาธิตของบุคลากรที่มสุขภาพ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่ามารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่ามารดาที่ได้รับการดูแลโดยใช้แนวคิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตน สามารถเพิ่มความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูง²¹ ส่วนการสนับสนุนของครอบครัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นั้น มารดาวัยรุ่นหลังคลอดควรได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวในด้านต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนทางอารมณ์ สมาชิกในครอบครัวให้การยอมรับนับถือและฟังพอใจ การแสดงออกถึงความห่วงใยมารดาวัยรุ่นหลังคลอดในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล ในการให้ข้อมูลป้อนกลับ การเห็นพ้องหรือให้รับรองผลการปฏิบัติ หรือการบอกให้ทราบถึงผลดีของการที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสารในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เช่น การให้คำแนะนำ การตัดเตือน การให้คำปรึกษา และการให้ข่าวสารรูปแบบต่าง ๆ แก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร เช่น แรงงานในการช่วยเลี้ยงลูกเพื่อให้มารดาได้พักผ่อนและมีเวลาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้เป็นมารดาเท่านั้น แต่การสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างทั้งบุคคลในครอบครัว ญาติ บุคลากรด้านสุขภาพ ตลอดจนทุกภาคส่วนของสังคมและชุมชน เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สมาชิกในครอบครัวและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งนี้ที่แผนก

หลังคลอดได้มีการส่งเสริมให้สามีและญาติเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังคำแนะนำ พุดคุย และให้การช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วง 2-3 วันแรกขณะที่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดอยู่แผนกหลังคลอด ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การที่ให้สามีและ/ญาติเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังคำแนะนำ พุดคุย จะช่วยให้มารดามีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานกว่ากลุ่มที่สามีและ/ญาติไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟัง อีกทั้งความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวก็มีส่วนส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ บทบาทของครอบครัวในการสนับสนุนมารดาให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นแรงสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นาน 6 เดือน การมีส่วนร่วมของสามีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ การดูแลจัดสิ่งแวดล้อมให้มารดาและทารก ดูแลมารดาตั้งแต่ตั้งครรภ์จนทารกเกิด การช่วยเหลืองานบ้าน พัฒนาบทบาทความเป็นบิดา และอยู่ดูแลมารดาขณะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สมาชิกในครอบครัว เช่น สามี ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติใกล้ชิด เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการช่วยให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ²²

การสนับสนุนของครอบครัวและการรับรู้สมรรถนะของตนเองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมผลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ซึ่งการสนับสนุนของครอบครัว สามารถทำนายพฤติกรรมผลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ร้อยละ 41.3 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001 และการรับรู้สมรรถนะของตนเองสามารถทำนายพฤติกรรมผลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 46 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ในขณะที่มารดาวัยรุ่นครั้งแรกช่วง 2-3 วันหลังคลอดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยที่สามารถทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ในมารดาหลังคลอดบุตรคนแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุ ความรู้ เจตคติ การรับรู้สมรรถนะในตนเอง การสนับสนุนจากสามีหรือญาติ และการ

สนับสนุนจากพยาบาลสามารถร่วมกันทำนายนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยว 6 สัปดาห์ ได้ร้อยละ 26.7 ($R^2 = .267, p < .05$)⁷ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นปัจจัยด้านบวกที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สามารถทำนยระยะเวลาของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย ได้แก่ อายุ ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การทำงาน การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ และประสิทธิภาพการดูตุนมของทารกก่อนจำหน่าย สามารถร่วมกันทำนยโอกาสในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยว 1 เดือนได้ถึงร้อยละ 49.9 ($R^2 = .499, p < .01$)⁸⁻⁹ สัมพันธ์กับผลการศึกษาคั้งนี้ที่พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดมีการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับมาก และการสนับสนุนของครอบครัวอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การรับรู้สมรรถนะของตนเองในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการสนับสนุนของครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรรค์แรก ซึ่งการจัดกิจกรรมในแผนกฝากครรรค์ ระยะเวลาคลอดและแผนกหลังคลอด ควรมีการประเมินการรับรู้สมรรถนะของตนเอง เน้นกิจกรรมที่สนับสนุน เสริมแรงและกระตุ้นให้มารดาวัยรุ่นรับรู้ความสามารถของตนเองสูงขึ้น เกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในความสามารถของ ตนที่จะแสดงพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยให้ครอบครัวซึ่งอาจเป็นสามี มารดา ย่า ยาย เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมถึงค้นหาแหล่งที่จะช่วยสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้อง เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สามารถให้นมแม่อย่างต่อเนื่องอย่างเตี๋ยวอย่างน้อย 6 เดือน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยคั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยคั้งนี้เป็นลักษณะพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนย ซึ่งมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ไม่สามารถสอบถามความรู้สึกความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยว 6 เดือนของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครรรค์แรก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในลักษณะ Mixed method research ที่ผสมผสานระหว่งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยกึ่งทดลองที่มีการออกแบบให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเตี๋ยว 6 เดือน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอธิการบดี วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ที่ได้กรุณาส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยคั้งนี้

References

1. World Health Organization. Exclusive breastfeeding for six months best for babies everywhere; 2011. Retrieved from <http://www.who.int/breastfeeding/20110115>
2. Victora CG, Bahl R, Barros Aluisio JD, Franca Giovanny VA, Horton S, Krusevec J. et al. Breastfeeding in the 21st century: epidemiology, mechanisms and lifelong effect. *The Lancet* 2016; 387(10017): 475-90.
3. Lawrence RA, Lawrence RM. Breastfeeding. 7th ed. Maryland: Saunders; 2011.
4. Stables D, Rankin J. Physiology in childbearing with anatomy and related biosciences. 2nd ed. China: Elsevier Limited; 2005.

5. Thai Health Promotion Foundation. The power to create a sustainable breast milk society; 2017. Retrieved from <https://ontent/38063-20%20.html> (in Thai)
6. Hangchaovanich Y, Voranongkol N. Prevalance of exclusive breastfeeding at 3, 4 and 6 months in Bangkok Metropolitan Administration Medical College and Vajira Hospital. *Journal of Medical Associated Thailand* 2008; 91: 962-67. (in Thai)
7. Chanapai S, Sinsuksai N, Thananowan N, Phahuwatanakorn W. Knowledge, attitude, self-efficacy, spousal and nurse support predicting 6-weeks exclusive breastfeeding. *J Nurs Sci* 2014; 32(1): 51-60. (in Thai)
8. Meedya S, Fahy K, Kable, A. Factors that positively influence breastfeeding duration to 6 months: A literature review. *WB* 2010; 23(4): 135-45.
9. Wongphinit U, Sinsuksai N, Yusamran C. Personal factors, social support and effective suckling at discharge in predicting exclusive breastfeeding at one month among first-time mothers. *Journal of The Royal Thai Army Nurses* 2017; 17(1): 88-95. (in Thai)
10. Maonga AR, Mahande MJ, Damian DJ, Msuya SE. Factors affecting exclusive breastfeeding among women in Muheza District Tanga Northeastern Tanzania: A mixed method community based study. *Matern Child Hlth J* 2016; 20: 77-87.
11. Bandura A. Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review* 1977; 84: 191-215.
12. Sritongbai N. Effectiveness of promoting family participation in breastfeeding program of primigravida pregnant women. A Thesis for the Master degree of Nursing, Advanced Midwifery, Faculty of Nursing, Burapha University; 2016. (in Thai)
13. Thorndike RM. Correlation procedures for research. New York: Gardner Press; 1978.
14. Sherer M. et al. The self-efficacy scale: Construction and validity. *Psychological Reports* 1982; 51: 663-71.
15. Srisatinarangul B. The methodology in nursing research. 5th ed. Bangkok: U and I intermedia, 2010. (in Thai)
16. Mora Ade la, Russell DW, Dungy CI, Losch M, Dusdieker L. The Iowa infant feeding attitude scale: Analysis of reliability and validity. *J Appl Soc Psychol* 1999; 29(11): 2362-80.
17. House JS. Social networks and social support implications for National helper and community level internations. *HEQ* 1985; 12: 66.
18. Vongsubtawee J. Factors affecting exclusive breastfeeding practice in families having 6 months old children, Chachoengsao Province. A thesis for the Master of Nursing (Family Nursing Practitioner), Burapha University, 2010. (in Thai)
19. Lundberg PC, Ngoc Thu TT. Breastfeeding attitudes and practices among Vietnamese mothers in Ho Chi Minh City. *Midwifery* 2012; 28: 252-57.
20. Owattanapanit S, Sommong K, Sukprasong P. Factors related to successful breastfeeding at King Narai Hospital, Lopburi Province. *Journal*

- of Health Science 2015; 24(2): 200-10. (in Thai)
21. Weiss JN, Rupp A, Cragg B, Bassett V, Woodend AK. Randomized controlled trial to determine effects of prenatal breastfeeding workshop on maternal breastfeeding self-efficacy and breast feeding duration. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs 2006; 35(5): 616-24.
22. Wichainprapha A, Mekkamol K, Saetang K, Porm-in K, Srivirun S. The Model of mother's self-management regarding exclusive breastfeeding for 6 months: A case study at Bo Sub-district, Khlung District, Chanthaburi Province. Journal of Phrapokklao Nursing College 2017; 28(2): 29-41. (in Thai)